וְאֵין צָרִיךְ המוחה לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ שטר שראיתם שמחיתי, אלא הם כותבים אף ללא ציווי המערער, כיון שכתיבת השטר היא לטובת המערער.

וכן מוֹדָעָא – שמודיע אדם בפני עדים, דעו שאני עומד לתת את שדי במתנה או למוכרה בעל כרחי, מפני שפלוני אונס אותי לכך, ובכוונתי לפסול את השטר ולהוציא ממנו את השדה, ומסירת המודעא מועילה לבטל את הקנין שעתיד לעשות על אף שיכתוב על כך שטר. אמירה זו מועילה אם נעשית בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְאֵין צָרִיךְ בעל הקרקע לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ, אלא הם כותבים מעצמם שטר לעדות על מסירת המודעא, כיון שהשטר הוא לטובת המוכר.

וכן הוֹדָאָה – שמודה אדם לחבירו על חוב שיש לו בלפיו, מועילה ההודאה לחייב את המודה אם נעשית בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְבזה צָרִיךְ המודה לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ שטר על הודאתי ותנו אותו למלוה, ואם לא ציוה אותם המודה לכתוב, אינם כותבים, כיון שכתיבת השטר היא חוב למודה שהרי על ידי הכתיבה נעשה החוב כמלוה בשטר ואינו נאמן לומר פרעתי ללא עדים, ואין לחייבו בכך אם לא הסכים לזה במפורש.

וכן קִנְיָן סודר שנעשה כדי לקנות חפץ אחר, מועיל אם נעשה בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ המקנה לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ לקונה שטר עדות שראיתם את הקנין, אלא הם כותבים שטר אף ללא הוראתו של המקנה, ומטעם שיתבאר בהמשך דברי הגמרא.

וְאילו קִיּוּם שְׁטָרוֹת – מי שיש לו שטר על חבירו, וחושש שימותו העדים החתומים בשטר או ילכו למדינת הים ולא יוכל לקיים את חתימותיהם, מביא את השטר ואת העדים לבית דין, ומעידים העדים שזוהי חתימת ידם, והדיינים כותבים בסוף השטר שהם מקיימים ונותנים תוקף לשטר וחותמים, ומכאן ואילך אין בעל השטר צריך לקיים את שטרו. וקיום שטרות זה אינו נעשה אלא בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה, משום שקיום הוא דבר הצריך ב"ד.

(סִימָן ממה"ק) – זהו הסימן לסיכום ההלכות שהביא רבא בשם רב נחמן, מ'חאה בפני שנים, מ'ודעא בפני שנים, ה'ודאה בפני שנים, ק'נין בפני שנים.

הגמרא דנה מדוע כותבים שטר קנין בלי ציווי המקנה: אָמַר רָבָא, אִי בַּשָּׁיָא לִי – אם הוקשה לי בדברי רב נחמן בהלכות כתיבת שטרות על ידי עדים, הָא בַּשָּׁיָא לִי – וזהו מה שהוקשה לי. הַאי קִנְיָן חֵיבֵי דָּמֵי – קנין זה, שאמר רב נחמן שנעשה על ידי שנים, לְמה יש לדמותו, אִי כְּמַעֲשֵׂה בֵּית דִּין דָּמֵי – אם כתיבת שטר על עשיית קנין דומה למעשה בית דין משום שדומה הדבר לדין של דיינים, שמחמת עדותם בקנין יוצא ממון מיד הקונה ליד המקנה, ומשום כן העדים כותבים שטר על הקנין אף על פי שלא הורה להם המקנה לכתוב וכתיבת השטר היא חוב למקנה, אם כן, לִיבָּעֵי תְּלָתָא – היה לרב נחמן להצריך שהקנין יהיה בפני שלשה שהם בבית דין, ומדוע למעשה מועיל אם נעשה בפני שנים. וְאִי לֹא כְּמַעֲשֵׂה בֵּית דִּין דָּמֵי – ואם כתיבת שטר על עשיית קנין אינה דומה למעשה בית דין, ומחמת כן מועיל לעשותו בפני שנים, אַמַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ – מדוע העדים כותבים שטר על הקנין אפילו שלא הורה להם המקנה לכתוב, הרי כתיבת השטר היא חוב למקנה ואין חבין לאדם שלא מדעתו.

בָּתַר דִּבְעֵי הָדַר פָּשְׁטָא – לאחר שהסתפק רבא חזר ופשט את ספיקו. לְעוֹלָם – באמת כתיבת שטר לעדות על עשיית קנין לַאו כְּמַעֲשֵׂה בֵּית דִּין דָּמֵי – אינה דומה למעשה בית דין, ולכך די בשני עדים, וְהָכָא – וכאן בדברי רב נחמן, מַעֲמָא מַאי – מהו הטעם דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר לעדים כְּתוֹבוּ שטר על הקנין, אלא הם כותבים מעצמם, מִשּׁוּם דִּסְתָם קִנְיָן לְכְתִיבָה עוֹמֵד – משום שכל דבר שנעשה בו קנין עומד להיכתב. וטעם הדבר, משום שהמתחייב ממהר לקיים את המקח בקנין סודר המצוי לפניו, ואינו דוחה את הקונה שילך וימשוך את המטלטלין או שיחזיק בקרקע, ומוכח מזה שרוצה להקנות בעין יפה, ומסתמא רוצה שיכתבו לקונה שטר.

הגמרא דנה במסירת מודעא שהוזכרה לעיל, ומבארת באלו אופנים כותבים שטר. אומרת הגמרא: רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ – אמרו שניהם, לֹא כַּתְבִינַן מוֹדָעָא – אין כותבים שטר מודעא, אֶלָּא אַמַּאן דְּלֵית דַּיְינָא – אלא על אנס שאינו מציית לפסקי בית דין, כיון שבאופן זה אנו מאמינים לבעל הקרקע שאכן אנוס הוא במכירת הקרקע. אבל אם האנס מציית לבית דין אין כותבים שטר מודעא, כיון שאם כדברי בעל הקרקע שהיה אנוס במכירה, היה עליו לתבוע את האנס בבית דין, ומכך שאינו תובעו נראה שדעתו להקנות למרות האונס. ואילו אַבַּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, אֲפִילּוּ עָלַי וְעָלֶיךָ – אף אם האנס הוא כמונו שאנו מציית לפסקי בית דין, כותבים שטר על מסירת מודעא נגדו, כיון שלא תמיד מצוי בית דין לתבוע בו את האנס.

הגמרא ממשיכה בבירור הלכות מסירת מודעא: אָמְרֵי נְהַרְדָּעֵי – אמרו בני ישיבת נהרדעא, כָּל שטר מוֹדָעָא

המשך מעמוד רלד

וגם במשכן עצמו ועד"ז במקדש נמצא הארון לפני ולפנים ומגיעים אליו רק לאחרי שעברו החצר (עזרות ואולם) והיכל.

שהביאור ע"ז הוא ההדגשה, שהתורה היא העיקר בעולם, עולם כפשוטו, ועולם קטן זה אדם ועניניו.

ובודאי לדכוותי' למותר להאריך לימוד מכל הענינים ומפרטיהם בנוגע לפעולות כאו"א מאתנו בתכ"י במקומו ובזמנו, שהרי התורה והוראותי' הם נצחיים. וק"ל.

ויהי רצון אשר כמו במעשה המשכן אז, עשה כאו"א הענינים בזריזות נפלאה המראה על השמחה והחפץ למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו, ועשו זה בטהרה וקדושה, שהרי הי' זה למחרת יום הכפורים שאמר הקב"ה, סלחתי כדבריך.

עד"ז יהי' גם עתה בהנוגע לכל אחד ואחת בכל הפרטים האמורים,

ומתוך אור וחיות והתלהבות מתאימים לפתגם הוראת כ"ק אדמו"ר הזקן, מ'דארף **לעבען** מיט דער צייט, הם הוראת פרשת השבוע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

דְּלֹא כְּתִיב בָּהּ – שלא כתוב בו, אֲנַן יַדְעִינַן בֵּיהּ בְּאוּנְסָא דְּפַלָּנְיָא – אנו יודעים מהו האונס הגמור שמחמתו פלוני מסר מודעא בפנינו, אלא כתבו בסתם, פלוני אמר לנו שנאנס, לַאו מוֹדָעָא הִיא – אין לשטר זה דין שטר מודעא, כיון שיש לחשוש שמא אינו אנוס.

שואלת הגמרא: מוֹדָעָא דְּמַאי – באיזו מודעא דברו נהרדעי. אִי דְּגִיטָּא וּדְמַתְנְתָא – אם במודעא לביטול נתינת גט או מתנה, גְּלוּיֵי מִילְּתָא בְּעָלְמָא הִיא – הרי מודעא זו אינה אלא כדי לגלות את דעת הנותן שאינו רוצה בנתינה, ואף שאין העדים יודעים בפירוש מהו האונס, נתינת הגט והמתנה בטלים. משום שדווקא במסירת מודעא על מכירה, יש לחשוש שבאמת אינו אנוס, אלא שמוסר מודעא כיון שמוכר מחמת שדחוק בממון, ורוצה להחזיר את המכר לאחר שיהיו לו מעות. אבל מגרש או נותן מתנה שאינם מקבלים ממון בתמורה לנתינתם, אינם נותנים אלא בלב שלם, ובודאי אינם מוסרים מודעא אלא אם הם אנוסים, שהרי אם אינם רוצים לתת אינם נותנים כלל, ולכך אין העדים צריכים לדעת את סיבת האונס. וְאִי דְּזִבְנֵי – ואם נהרדעי דברו במודעא על מכירה, שהעדים צריכים לדעת את סיבת האונס קודם כתיבת השטר, וְהָאָמַר רָבָא, לֹא כָּתְבִינַן מוֹדָעָא אְזִבְנֵי – אין כותבים שטר על מודעא לבטל מכירה, ואם כן לא שייך הדין של נהרדעי, שצריכים העדים לכתוב שהם יודעים מהו האונס שמחמתו נמסרה המודעא.

משיבה הגמרא: לְעוֹלָם דְּזִבְנֵי – המודעא שדברו בה נהרדעי היא מודעא שנועדה לבטל מכירה, ואין להקשות מדברי רבא שאין כותבים שטר מודעא על מכירה, משום דְּמוֹדֵי רָבָא – רבא מודה שכותבים שטר מודעא על מכר, הֵיכָא דְּאָנֵיס – באופן שבו המוכר אנוס בדבר שאם לא ימסור מודעא לא ידעו העדים שהוא אנוס, וּכְמַעֲשֶׂה דְּפַרְדֵּיסָא – וכמו המעשה בכרם שיובא בהמשך. ובאונס כעין זה, אמרו נהרדעי שצריכים העדים לכתוב בשטר שהם יודעים מהו האונס שמחמתו המוכר מסר מודעא.

ומביאה הגמרא את המעשה: דְּהַהוּא גַּבְרָא דְּמַשְׁכֵּין פַּרְדֵּיסָא לְחַבְרֵיהּ לְתִלְתָּ שְׁנִין – שאדם אחד לווה מעות מחבירו ומשכן לו כרם לאובלה שלש שנים בפירעון חובו, כְּתַר דַּאֲכְלָה תְּלָת שְׁנֵי חֲזָקָה – לאחר שאכלה המלוה שלש שנים שהם שיעור אכילה לחזקה בראיה לבעלות, בא הלוה לגבות חזרה את הכרם. אָמַר [לֵיהּ] המלוה, אִי מְזַבַּנְתְּ לִי – אם תמכור לי את הכרם, מוּטָב, וְאִי לָא – אם לא תמכור לי, כְּבִישְׁנָא לְשָׁטֵר מַשְׁכַּנְתָּא – אטמין את השטר שכתבנו על המשכון ולא תהיה לך ראיה שהכרם היה שלך, וַאֲמִינָא – ואומר שלְקוּחָה הִיא [–הכרם] בְּיָדִי כבר שלש שנים, ואהיה נאמן שהרי אין חיוב לשמור שטר מכר יותר משלש שנים. מסיימת הגמרא: כְּהַאי גַּוְונָא – באופן כעין מעשה זה, שהלוה אנוס למכור, ובלא מסירת מודעא העדים אינם יודעים שהוא אנוס, מודה רבא דכַּתְבִינַן מוֹדָעָא.

הגמרא דנה בדין שטר מתנה שנכתב בסתר: אָמַר רַב יְהוּדָה, הַאי מַתָּנְתָא טְמִירְתָא – שטר מתנה זה שנכתב בסתר, לֹא מַגְבִּינַן בָּהּ – אין גובים בו, כיון שיש לחשוש שנכתב בסתר מפני שנתנה כבר לאחר, או מפני שנכתב כמודעא לבטל שטר מכירה שעומד לכתוב, שלאחר שימכור יוציא את שטר המתנה שקדם למכירה, ויוציא את הקרקע מהלוקח.

שואלת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי מַתָּנְתָא טְמִירְתָא – באיזה אופן נאמר שלא גובים מתנה טמורה. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, דְּאָמַר לְהוּ לְחַבְרַי – לעדים, זִילּוּ אַסְּמוּרוּ וְכִתְבוּ לִיהּ – לכו הטמינו עצמכם וכתבו שטר מתנה לפלוני, ומחמת הוראה זו יש לחשוש שאין זו מתנה אמיתית. וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי, אָמַר רַב יוֹסֵף, דין זה של רב יהודה נאמר באופן דְּלֹא אָמַר לְהוּ הנותן לעדים תֵּיתְבוּ בָּשׁוּקָא וּכְבָרְיָתָא וְתִכְתְּבוּ לִיהּ – תשבו בשוק ובחוצות העיר, כלומר, בפרהסיא, ותכתבו את השטר, וכיון שלא הורה להם לפרסם את השטר יש לחשוש שאין זו מתנה אמיתית.

שואלת הגמרא: מַאי בֵּינַיְיהוּ – מה ההבדל בין שתי הלשונות בדברי רב יוסף. משיבה הגמרא: אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, סְתָמָא – באופן שאמר לעדים בסתם לכתוב שטר ולא הורה להם להצניע עצמם וגם לא הורה להם לפרסם את הכתיבה. ללשון הראשון, השטר כשר, שהרי לא הורה להצניע את כתיבת השטר. ואילו ללשון השני, השטר פסול, כיון שלא הורה לפרסם את כתיבת השטר.

הגמרא דנה האם שטר מתנה טמונה יכול לשמש כמודעא: אָמַר רָבָא, אמנם שטר מתנה שנכתב בסתר אינו מועיל למתנה, אבל מכל מקום לא בטל לגמרי, וְהַוְיָא מוֹדָעָא לַחֲבֶרְתָּהּ – והרי הוא כמודעא על שטר מכר או מתנה שעומד לכתוב בעל כורחו בגלוי, וכך יוציא את המתנה מהמקבל שאנסו לתת לו.

אָמַר רַב פָּפָּא, הָא דְּרָבָא – דין זה שנאמר בשם רבא, לַאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר – רבא לא אמרו במפורש, אֶלָּא מִכְּלָלָא – מכלל דבריו בענין אחר אִיתְּמַר – למדו זאת, וטעות היא ללמוד כן מדבריו, משום שבאמת לא היתה כוונתו לומר שכל מתנה טמונה מועילה כמודעא, אלא רק באופן שמוכח שהמתנה השניה היתה באונס. שהרי דבריו של רבא נאמרו לגבי המעשה דְּהַהוּא גַּבְרָא דְּאָזַל לְקַדּוּשֵׁי אִיתְּתָא – שאדם אחד הלך לקדש אשה, אָמְרָה לֵיהּ האשה, אִי כָּתַבְתְּ לִי כּוּלְּהוּ נִכְסַיִךְ – אם תכתוב עבורי שטר הקנאה על כל נכסיך, חֲוִינָא לָךְ – אהיה לך לאשה, וְאִי לָא תקנה לי את נכסיך, לָא חֲוִינָא לָךְ לאשה. ומחמת תנאי זה אָזַל כַּתְבֵיהּ לָהּ לְכוּלְּהוּ נִכְסֵי – הלך אדם זה וכתב לאשה שטר על כל נכסיו. אך קודם כתיבת השטר אֲתָא בְּרֵיהּ קַשִּׁישָׁא – בא בנו הגדול של אדם זה וְאָמַר לֵיהּ לאביו, וְהַהוּא גַּבְרָא – ואותו אדם, מַה תֶּהֱוֵי עֲלֵיהּ – מה יהא עליו, ועל עצמו התכוין, כלומר, אם תקנה לאשה זו את כל נכסיך, לא ישארו לך נכסים להנחיל לי. אָמַר לְהוּ האב לְמֶהֱדֵי – לעדים, זִילּוּ אַסְּמוּרוּ בְּעֵבֶר יְמִינָא – לכו הטמינו את עצמכם במקום הנקרא 'עבר ימינא' וְכִתְבוּ לֵיהּ – וכתבו לבני שטר הקנאה על כל נכסי. וכוונתו היתה שכאשר תבוא האשה לבית דין עם השטר שיכתוב לה בו את נכסיו, יוציא הבן את שטרו שקבלו קודם שהיא קבלה את השטר, ויזכה בנכסים. לאחר שנשאה, אָתוּ – באו האשה והבן לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא – לפני רבא לדון על השטרות הסותרים, אָמַר לְהוּ, לֹא מַר קָנָה, וְלֹא מַר קָנָה – לא הבן קנה ולא האשה קנתה, הבן לא קנה, משום ששטר מתנה שנכתב בסתר אינו מועיל, והאשה לא קנתה, משום שהשטר של הבן קדם לשטרה. ולמרות שלא הועיל לבן לקנות את נכסי אביו, הועיל בתורת מודעא על השטר שנכתב לאשה.

ובזה טעו אלו שדייקו ממעשה זה את שיטת רבא, משום דַּמַּאן דְּחָזֵי – מי שראה את פסקו של רבא, סָבַר שפסק שהאשה לא זכתה בנכסים, מְשׁוּם דְּהַוְיָא השטר שנכתב בסתר, כשטר מוֹדָעָא לַחֲבֶרְתָּהּ – לשטר שנעשה אחריו כדין. וְלֹא הִיא – אלא שבאמת לא זהו טעמו של רבא, אלא סבר ששטר שנכתב בסתר הרי הוא כמי שאינו, ויש לחלק בין מעשה זה, לכל מתנה טמונה. משום שדווקא הָתָם – שם, במעשה שכתב את נכסיו לבנו, מוֹכָחָא מִילְּתָא דְּמֵחֲמַת אוּנְסָא הוּא דְּכָתַב לָהּ – מוכח מצורת המעשה שמחמת האונס שלא רצתה להינשא לו אם לא יקנה לה את נכסיו, הקנה לה את נכסיו, ובודאי לא היתה דעתו להקנות אלא עד לאחר הנישואים ואז יחזור בו, וכתיבת השטר לבן היא גילוי דעת שאכן הנתינה לאשה היא באונס, ולכך השטר מועיל בתורת מודעא. אֲבָל הָכָא – אבל כאן, בכל שטר שנכתב בהטמנה, השטר הראשון אינו שטר מודעא, כיון שאפשר שלְמַר – למקבל שבשטר השני, נִיחָא לֵיהּ לנותן דְּלִיקְנֵי – שיקנה המקבל את נכסיו, כיון שנעשה לו שטר ראוי, וּמַר – ולמקבל שבשטר שנכתב בהטמנה לֹא נִיחָא לֵיהּ לנותן, דְּלִיקְנֵי – שיקנה המקבל את נכסיו כיון שנעשה השטר בהטמנה.

הגמרא חוזרת לברר מהי הכרעה בשתי הלשונות בדברי רב יוסף: אִיבַּעְיָא לְהוּ – נסתפקו בני הישיבה,